

**Εισήγηση της Επιτρόπου Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού
Λήδας Κουρσουμπά στη διάλεξη με θέμα «Ανθρώπινα Δικαιώματα,
Κοινωνική Δικαιοσύνη: Ο ρόλος της Εκπαίδευσης» ,
Δευτέρα 22 Μαρτίου 2011, ώρα 19:00
Frederick University**

Θέλω να ευχαριστήσω ιδιαίτερα τον ΟΠΕΚ για την πρόσκλησή του να συμμετέχω στην αποψινή εκδήλωση με θέμα «Ανθρώπινα Δικαιώματα, Κοινωνική Δικαιοσύνη: Ο ρόλος της Εκπαίδευσης» την οποία συνδιοργανώνει με το Πανεπιστήμιο Frederic και τον World Organization for Early Childhood Education. Δυστυχώς λόγω προειλημμένων υποχρεώσεων δεν μπορώ να βρίσκομαι μαζί σας. Εύχομαι, ωστόσο, κάθε επιτυχία στην εκδήλωσή σας.

Θέμα της αποψινής μου εισήγησης είναι **“Ένα σχολείο για παιδιά με δικαιώματα”** .

Πρόκειται για τον τίτλο διάλεξης που έδωσε τον Οκτώβριο του 1997, ο Thomas Hammarberg, κορυφαία διεθνής προσωπικότητα στο χώρο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και σημερινός Επίτροπος για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Σε ένα τέτοιο σχολείο προσβλέπει η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού το σημαντικότερο εργαλείο το οποίο έχουμε σήμερα στη διάθεσή μας προκειμένου να προωθήσουμε και να προασπίσουμε τα δικαιώματα του παιδιού, στην Κύπρο και στον Κόσμο.

Η Σύμβαση, υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών στις 20 Νοεμβρίου 1989 και κατέστη μέρος του διεθνούς δικαίου το 1990. Την έχουν επικυρώσει όλες οι χώρες μέλη των Ηνωμένων Εθνών (πλην των Η.Π.Α και της Σομαλίας). Η Κύπρος την επικύρωσε το 1991. Η υιοθέτησή της, αποτελεί τη θεσμοθετημένη έκφραση μιας νέας αντίληψης για την παιδικότητα και

αναγνωρίζει ένα αναβαθμισμένο καθεστώς στο παιδί στα πλαίσια μιας δημοκρατικής κοινωνίας.

Για πρώτη φορά και σε διεθνές νομικό επίπεδο τα παιδιά αντιμετωπίζονται **ως οντότητες μοναδικές και ξεχωριστές, με βούληση και άποψη, με πρωτοβουλία και βαθμούς αυτονομίας, με δικαίωμα στην κοινωνική πρόνοια και προστασία.** Τα παιδιά δεν είναι πλέον ιδιοκτησία κανενός, αλλά πρόσωπα με δικαιώματα.

Η κοινωνική θεώρηση της παιδικής ηλικίας και της εφηβείας σταδιακά αλλάζει αφού με τη Σύμβαση αναγνωρίζεται επίσημα και θεσμικά, σε διεθνές επίπεδο **ότι τα παιδιά αποτελούν ενεργό μέρος του κοινωνικού συνόλου και ότι είναι ικανά να συμβάλουν θετικά και ενεργητικά με τις απόψεις, τις εμπειρίες και τις ανάγκες τους με καθοριστικό τρόπο στη διαμόρφωση της κοινωνικής πραγματικότητας.** Έτσι, καταρρίπτεται η προγενέστερη θεώρηση η οποία έβλεπε τα παιδιά ως εν δυνάμει ενήλικους, οι οποίοι θα αποτελούσαν μελλοντικά, τους αυριανούς πολίτες. Τα παιδιά δεν είναι μόνο το μέλλον, δεν ανήκουν μόνο στο αύριο. **Τα παιδιά ανήκουν στο σήμερα, είναι το παρόν και μπορούν και πρέπει σε κάθε ηλικιακό στάδιο, να προσφέρουν και να συνδιαμορφώσουν την κοινωνική πραγματικότητα.**

Τα άρθρα που συνθέτουν τη Σύμβαση δεν αποτελούν απλή παράθεση προνοιών και αρχών ανεξάρτητων μεταξύ τους. Αντιθέτως, παρουσιάζουν μεγάλη αλληλεξάρτηση και, ως εκ τούτου, η πλήρης κατανόησή τους προϋποθέτει την ανάγνωση της Σύμβασης ως ένα κείμενο ενιαίο τόσο υφολογικά όσο και δομικά, το οποίο επιχειρεί να διατηρήσει την ισορροπία ανάμεσα στο δικαίωμα αυτενέργειας και συμμετοχής του παιδιού από τη μια, και, στην υποχρέωση των Συμβαλλομένων Κρατών και όλων των εμπλεκομένων για παροχή φροντίδας και προστασίας στο παιδί, από την άλλη.

Πώς όμως μοιάζει το σχολείο για παιδιά με δικαιώματα;

Πολύ συνοπτικά, το σχολείο για παιδιά με δικαιώματα είναι το σχολείο το οποίο:

- έχει ως κεντρικό άξονα της λειτουργίας του, τη Διασφάλιση του Συμφέροντος του Παιδιού
- είναι ανοιχτό σε όλα τα παιδιά, χωρίς καμιά διάκριση και μεταχειρίζεται όλα τα παιδιά με βάση την αρχή της Μη Διάκρισης
- οι μαθητές απολαμβάνουν πλήρους σεβασμού της αξιοπρέπειας και των δικαιωμάτων τους σε ένα πλαίσιο με μηδαμινή ανοχή σε οποιαδήποτε μορφή βίας
- οι μαθητές έχουν ουσιαστική συμμετοχή σε κάθε πτυχή της λειτουργίας του.

Με άλλα λόγια, είναι το σχολείο στο οποίο ο σεβασμός στα δικαιώματα του παιδιού αποτυπώνεται στον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας, στους στόχους που θέτει, το περιεχόμενο της ύλης που διδάσκει, στις μεθοδολογίες που ακολουθεί και στις δραστηριότητες που αναπτύσσει.

Σε ότι αφορά στον τρόπο οργάνωσής και λειτουργίας του, το σχολείο για παιδιά με δικαιώματα, είναι ένα δημοκρατικό σχολείο, οικοδομημένο στο διάλογο και τη συνδιαλλαγή. Συγκροτεί ένα παιδαγωγικό πλαίσιο το οποίο ενδυναμώνει και ενισχύει την αυτο-εκτίμηση των παιδιών καθιστώντας τα ικανά να διαμορφώνουν ενεργητικά τη γνώμη τους και ελεύθερα να την εκφράζουν. Ένα παιδαγωγικό πλαίσιο όπου η άποψη των παιδιών πάντοτε λαμβάνεται υπόψη, σε συνάρτηση με την ηλικία και της ωριμότητάς τους, σύμφωνα με το άρθρο 12 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Πρόκειται για ένα σχολείο όπου τα παιδιά λειτουργούν όχι ως παθητικοί αποδέχτες της γνώσης αλλά ως ενεργητικοί συνδιαμορφωτές της.

Σε ότι αφορά στους στόχους τους οποίους υπηρετεί το σχολείο για παιδιά με δικαιώματα αυτοί διατυπώνονται με σαφήνεια στο άρθρο 29 της Σύμβασης και είναι οι ακόλουθοι:

- α. Η ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού και η ανάπτυξη των χαρισμάτων του και των σωματικών και πνευματικών ικανοτήτων του στη μεγαλύτερη δυνατή έκταση.
- β. Η ανάπτυξη του σεβασμού για τα δικαιώματα του ανθρώπου και τις θεμελιώδεις ελευθερίες και για τις αρχές που καθιερώνονται στο Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.
- γ. Η ανάπτυξη του σεβασμού για τους γονείς του, την ταυτότητά του τη γλώσσα του και τις πολιτιστικές του αξίες, καθώς και του σεβασμού του για τις εθνικές αξίες της χώρας στην οποία ζει, της χώρας από την οποία μπορεί να κατάγεται και για τους πολιτισμούς που διαφέρουν από το δικό του.
- δ. Η προετοιμασία του παιδιού για μια υπεύθυνη ζωή σε μία ελεύθερη κοινωνία μέσα σε πνεύμα κατανόησης, ειρήνης ανοχής ισότητας των φύλων και φιλίας ανάμεσα σε όλους τους λαούς και τις εθνικές, κρατικές, και θρησκευτικές ομάδες και στα πρόσωπα αυτόχθονης καταγωγής ...»

Η Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού, στο Γενικό της Σχόλιο Υπ. Αρ. 1¹ υπογραμμίζει: **«Κάθε παιδί έχει δικαίωμα σε μια εκπαίδευση η οποία να είναι σχεδιασμένη κατά τέτοιο τρόπο ώστε, να του παρέχει δεξιότητες ζωής, να ενισχύει την ικανότητά του να απολαμβάνει το πλήρες εύρος των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και να προωθεί μια κουλτούρα εμποτισμένη με τις σχετικές με τα ανθρώπινα δικαιώματα αξίες»**. Σύμφωνα πάντα με την Επιτροπή, η προώθηση της δυνατότητας των παιδιών να απολαύσουν πλήρως τα δικαιώματά τους, θα πρέπει να ενισχύεται από αξίες ενσωματωμένες στις εκπαιδευτικές διαδικασίες.

Κάθε σχολείο που λειτουργεί με σεβασμό στα δικαιώματα των παιδιών και προωθεί τις αρχές και τις αξίες πάνω στις οποίες αυτά βασίζονται, δεν μπορεί παρά να είναι ένα σχολείο ανοιχτό στη διαφορετικότητα. Ένα σχολείο όπου η

¹ The Aims of Education :.17/04/2001.CRC/GC/2001/1.(General Comments): <http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/comments.htm>

ετερότητα, σε κάθε της μορφή κι έκφραση, γίνεται αντιληπτή ως πηγή πλούτου κι όχι ως έλλειμμα και μειονεξία.

Θεωρώ σημαντικό να επισημάνω ότι, το όραμα της εν εξελίξει εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης (τουλάχιστον) όπως αυτό περιγράφεται από τον Υπουργό Παιδείας και Πολιτισμού, στο ενημερωτικό δελτίο του Υπουργείου, *Παιδεία και Πολιτισμός (Νοέμβριος 2008)*, για τη δημιουργία ενός νέου σχολείου που "θα δώσει όλα τα εφόδια προς τους νέους μας για να πραγματοποιήσουν τις φιλοδοξίες και τα ταλέντα τους στην Κύπρο" κι όπου "οι νέοι θα αποκτούν την κρίση, τις γνώσεις και την κατανόηση του κόσμου που χρειάζονται για να πραγματοποιήσουν τα προσωπικά τους όνειρα με τον πιο εποικοδομητικό για όλους τρόπο αποφεύγοντας τα λάθη των γενεών που φεύγουν" είναι απόλυτα εναρμονισμένο με το στόχο για ένα σχολείο για παιδιά με δικαιώματα.

Προτού δε κλείσω επιτρέψτε μου δύο ακόμη μικρές επισημάνσεις :

Η παιδικότητα δε θεωρείται, πλέον, μόνο ως μια περίοδος προπαρασκευής για την ενήλικη ζωή. Έχει αξία αφ' εαυτής κι ως τέτοια θα πρέπει να την αντιλαμβάνεται και το σχολείο. Όπως το θέτει ο Hammarberg «το σχολείο δεν μπορεί να γίνεται αντιληπτό ως ένας μηχανισμός κατάταξης ο οποίος ευνοεί ή θέτει σε μειονεξία ένα παιδί στην κούρσα για μια δουλειά στο μέλλον». Αντίθετα θα πρέπει να είναι παιδοκεντρικά προσανατολισμένο, προσαρμοσμένο στην κατάσταση και τα ενδιαφέροντα των ίδιων των παιδιών, με απόλυτο σεβασμό την εγγενή αξιοπρέπεια και τα δικαιώματά τους.

Κάθε πολιτική που απευθύνεται σε παιδιά και φιλοδοξεί να είναι παιδοκεντρική έχει συμφέρον και οφείλει να οικοδομηθεί στη βάση των αναγκών των ίδιων των παιδιών. Τα παιδιά, ως οι τελικοί αποδέχτες του αγαθού της εκπαίδευσης συνιστούν τους κεντρικούς πρωταγωνιστές στο χώρο του σχολείου. Αυτά γνωρίζουν καλύτερα τις δικές τους ανάγκες κι αυτά μπορούν να θεωρηθούν οι καταλληλότεροι εμπειρογνώμονες για να τις εκφράσουν. Ακριβώς για το λόγο αυτό, θεωρώ απαραίτητη τη συστηματική και ουσιαστική εμπλοκή των παιδιών

σε κάθε δράση που λαμβάνεται στο χώρο του σχολείου, κι όχι μόνο, πόσο μάλλον στο σχεδιασμό ενός τόσο ουσιαστικού και κρίσιμου για το μέλλον του τόπου μας εγχειρήματος όπως είναι η μεταρρύθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος.